

Nr 131.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till fångvården m. m., given Stockholms slott den 17 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1950.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg.

Inom justitiedepartementet pågår med biträde av särskilt tillkallad sakkunnig en allmän översyn av de med straffverkställighetsreformen sammanhängande organisationsfrågorna inom fångvården. Denna översyn bedrivs på längre sikt. Vid anmälan i årets statsverksproposition (II ht s. 43) av frågan om fångvårdsanstalternas anslagsbehov under nästa budgetår framhöll jag angelägenheten av att redan för årets riksdag redovisa de rikt-

linjer efter vilka utredningsarbetet bedrivs m. m. Enär den sakkunnige för fullgörande av sitt uppdrag vistats utomlands under senare delen av år 1949 kunde denna redogörelse icke lämnas i samband med statsverkspropositionen. Då vidare åtskilliga av fångvårdens anslagsfrågor borde bedömas mot bakgrund av det pågående utredningsarbetet, upptogos anslagen till avlöningar och omkostnader samt maskin- och verktygsutrustning m. m. för fångvårdsanstalterna i avbidan på särskild proposition i ämnet med allenast beräknade belopp, motsvarande de i gällande riksstat uppförda anslagen. Jag anhåller nu att få anmäla dessa och vissa andra i samband därmed stående frågor. Under andra huvudtiteln äskas följande anslag för fångvårdsanstalterna: Avlöningar, Omkostnader, Engångsanskaffning av beklädnads- och sängutrustning m. m., Maskin- och verktygsutrustning m. m., Inventarier m. m. för fångkolonier samt Montering och transport av baracker. Under kapitalbudgeten äskas anslag för Byggnadsarbeten m. m. vid fångvårdsanstalterna på Skenäs och Håga.

Riktlinjer för fångvårdens framtida organisation.

Den av riksdagen år 1945 godkända stora reformen av straffverkställigheten förutsatte en genomgripande omdaning av fångvårdsväsendet, vilket för övrigt vid denna tidpunkt i och för sig måste betraktas såsom höggradigt föråldrat, uppbyggt som det var enligt över hundra år gamla principer. Det framstod klart, att betydande svårigheter måste möta, om reformen fördes ut i det praktiska livet utan föregående anstaltsorganisatoriska förändringar. På grund av fångvårdens dåvarande läge ansågs det emellertid nödvändigt, att man prövade sig fram med de resurser som stodo till buds och försökte komma till rätta med personella brister och ålderdomliga lokaliteter medelst provisoriska anordningar. Snarast möjligt borde dock planeras för en anstaltsorganisatorisk omläggning på längre sikt. Fångvårdsstyrelsen erhöll i uppdrag att framlägga förslag i ämnet och överlämnade en plan år 1946. Under remissbehandlingen blev det emellertid tydligt, att fångvårdsstyrelsens plan behövde ytterligare överarbetas. Statens organisationsnämnd erhöll i uppdrag att såsom en förberedelse till detta arbete genomföra en organisationsundersökning inom fångvården. Denna undersökning slutfördes under år 1947 och blev föremål för sedvanlig remissbehandling.

Under den tid detta utredningsarbete — som alltså tagit sikte huvudsakligen på de framtida förhållandena — bedrivits, ha samtidigt vissa förändringar inom fångvården vidtagits, av vilka de betydelsefullaste torde vara koloniväsendets tillskapande och arbetsdriftens gradvisa omläggning. Ingen ny större anstalt har emellertid tillkommit och ej heller har någon genomgripande ändring av någon i bruk varande anstalt ägt rum. Fångvården äger endast tre moderna anstalter, samtliga uppförda före 1945, nämligen Hall (för förvarade och internerade), Håga (för sinnessjuka, tillfälliga vård-

fall och undersökningsfall) samt Skenäs (för ynglingar som ådömts ungdomsfängelse). Samtliga övriga anstalter äro — med undantag av vissa kolonier — mer eller mindre otidsenliga och i många fall klart olämpliga såsom instrument för modern fångvård.

Att så pass långt efter verkställighetsreformen situationen icke är bättre beror givetvis framför allt på den stränga ekonomiska återhållsamhet och de stora byggnadssvårigheter som präglat de senaste åren. Emellertid ha också under det nyss angivna utredningsarbetet framkommit ganska skiljaktiga meningar angående riktlinjerna för det anstaltsorganisatoriska program som måste fastställas. Under min prövning av frågan har jag kommit till den slutsatsen, att divergensen i åsikterna om hur anstaltsväsendet bör utformas sammanhänger med att en klar bild saknas av det klientel som behandlas på fångvårdens anstalter. Innan anstaltsorganisatoriska förändringar av större betydelse vidtagas, bör det därför i möjligaste mån klarläggas, huru det omhändertagna människomaterialet är beskaffat, dess psykiska och fysiska tillstånd och vilka förutsättningar som i allmänhet föreligga för dess sociala anpassning i samhället. Mot bakgrunden av en sådan utredning om de människor som omhändertagas i anstalterna måste de olika behandlingsbehoven framträda tydligare, och anstaltsorganisationen kan riktidigare anpassas till de uppgifter som enligt fångvårdsreformen böra ankomma på verkställighetsorganen. En klientelundersökning av denna art bör ge säkrare utgångspunkter än de som nu finnas för att fastställa behovet av en klienteldifferentiering, sjukvårdande behandling, psykoterapi och arbetsterapi samt verkligt yrkesarbete, lämpliga sysselsättningsgrenar, lämpligaste storleken och utformningen av anstalterna, säkerhetssynpunkternas tillvaratagande, anstaltshygienen, personalens sammansättning och utbildningsbehov m. m. Det är min avsikt att successivt låta utföra dylika klientelundersökningar i samband med det organisatoriska nydaningsarbetets bedrivande, och jag vill här anmäla, att en undersökning av nyssnämnd natur redan pågår beträffande ungdomsfängelsets klientel.

Fångvårdsorganisationen måste uppfylla tre huvudkrav. Den skall ge de omhändertagna en på positiva sociala anpassningsmål inriktad behandling. Samtidigt måste säkerhetskravet tillbörligen beaktas. Slutligen är det nödvändigt, att organisationen så utformas att anordningarna beträffande byggnader och utrustning inte bli dyrbarare och särskilt att personalen inte blir större än som erfordras för ett förnuftigt tillgodoseende av anstaltspedagogiska krav och säkerhetssynpunkter. I sin nuvarande organisation har fångvården stora svårigheter att kämpa med för att kunna tillgodose de båda förstnämnda kraven. Läget är sådant, att personalorganisationen verkar i vissa avseenden överdimensionerad samtidigt som genom underbemanning på andra punkter betydelsefulla människovårdande funktioner måste efter sättas. Såväl pedagogiska som ekonomiska skäl tala därför för en mera grundlig översyn än som egentligen ursprungligen varit tänkt, en omläggning som kan behöva bli av samma omfång som förekom för hundra år sedan då cellfångelsesystemet infördes. En så genomgripande omdaning

kan av praktiska och ekonomiska skäl uppenbarligen icke ske på en gång. Att reformen alltså måste genomföras successivt och kanske under en ganska lång tidrymd, medför emellertid den fördelen, att man kan pröva sig fram och tillgodogöra sig de praktiska erfarenheter som vinnas under arbetet med organisationens omläggning i etapper. Även om man sålunda i viss mån kan och bör pröva sig fram på denna delvis obanade mark, måste dock vissa allmänna riktlinjer uppställas för reformarbetet. I detta hänseende må här följande framhållas.

En riktig fångbehandling kräver lämpliga lokaler och ändamålsenlig utrustning samt en personal som utvalts med tanke på dess lämplighet för människovärdande verksamhet. Denna personal måste ges en god skolning för sitt arbete och erbjudas sådana arbetsförhållanden att den kan trivas med sin svåra och grannliga uppgift. Jag vill för egen del obetingat sätta personalkravet främst. Det gäller alltså att finna de rätta formerna för rekrytering och utbildning av fångvårdspersonalen. Enligt min uppfattning synas emellertid ej blott dessa frågor utan hela personalorganisationen böra omprövas. Det finns enligt min mening starka skäl som tala för en mera genomgripande förändring av personalorganisationen. Därvid bör bl. a. eftersträvas att söka bryta den isolering om råder mellan fångvården och annan socialvård samt sjukvården. Ett förslag härom, som framlagts av fångvårdsstyrelsens sakkunnige för utbildningsärenden, professor Gunnar Heckscher, bör särskilt beaktas. Ett livligare personalutbyte på både högre och lägre tjänster synes kunna vara impulsgivande för fångvårdens utveckling. Mycket betydelsefullt synes mig vara att förstärka inslaget av kvinnliga befattningshavare. Personalen i chefs- och assistentställning bör erhålla en god läkepedagogisk och social skolning, och de administrativa och ekonomiska uppgifterna böra i största möjliga utsträckning överlämnas till annan personal. Assistenternas nuvarande bundenhet vid redogörarexpeditionerna bör därför snarast avskaffas. Eftersom fångvårdspersonalen numerärt sett är ganska ringa och särskilt för vissa grupper av befattningshavare bildar en alltför knapp utbildningsbas, kan det vara lämpligt att söka anknytning till annan inom landet bedriven utbildning som avser skolning i människovård eller möjligen till en utbildning på nordisk grund mellan alla de skandinaviska ländernas fångvårdspersonal. Vissa förberedande överläggningar i sistnämnda syfte ha förekommit vid en nyligen i Helsingfors avhållen nordisk kriminalrättskonferens. För att personalen skall kunna tillfredsställande fullgöra sin ofta mycket krävande tjänstgöring, bör det bl. a. ordnas goda bostadsförhållanden på de platser, där tjänstebostäder måste tillhandahållas. Vidare bör det genomföras en uppläggning av tjänstgöringen som ej pressar den enskilde för hårt. Det synes särskilt olämpligt, att personalens regelbundna ledigheter skola i den utsträckning som nu sker behöva tagas i anspråk för fångtransporter. Det är därför min avsikt att snarast söka åstadkomma en begränsning av dessa transporter, ej blott alltså med hänsyn till rent ekonomiska synpunkter. Utredning härom bedrivs för

närvarande i samband med en allmän översyn av fångvårdspersonalens tjänstgöringsförhållanden (jfr det följande s. 14).

Beträffande anstalterna vill jag anföra följande. Frågan om varje anstalts storlek samt anstalternas placering i landet och inre planering bör såsom jag tidigare nämnt icke tagas upp till slutgiltig behandling förrän det nödvändiga materialet angående klientelet sammanbragts. Det blir då möjligt att se klarare än man nu kan göra, vilka behandlingsbehov anstalterna måste tillgodose och huru säkerhetsanordningarna böra avpassas. Utomlands har under de senare åren på olika håll experimenterats med nya anstaltstyper. Jag förutsätter att vårt land skall tillgodogöra sig de vunna erfarenheterna. Det torde böra uppställas som ett mål, att anstalterna skola så utformas att de i viss utsträckning kunna tjäna för olika beteendetyperns behandling, alltså medge en differentiering inom anstalten till undvikande av de nu alltför ofta förekommande transporter. Självfallet måste dock sådana synpunkter vika i de fall då särskilda skäl tala däremot. Ett specialspörsmål, som här uppställer sig, är frågan om de häktade. Det kan tänkas vara rationellt att anordna särskilda förvaringsmöjligheter för dem och flytta bort alla häktade från de egentliga fångvårdsanstalterna.

Omorganisationen av fångvården kan lämpligen i stort sett uppdelas i tre etapper. Först synes behandlingen av de unga lagbrytarna böra bringas till en lösning. En viktig del av denna fråga är redan föremål för särskild utredning. Kungl. Maj:t har nämligen den 28 oktober 1949 uppdragit åt fångvårdsstyrelsen att med biträde av särskilda sakkunniga utreda frågan om inrättandet av en anstalt för särbehandling av särskilt svårskötta, till ungdomsfängelse dömda män. I fråga om direktiven för denna utredning får jag hänvisa till årets riksdagsberättelse (s. 59 ff.). Det är min förhoppning att på grundval av utredningen kunna framlägga förslag till en ny ungdomsanstalt för nästa års riksdag. Sedan denna specialfråga lösts, bör arbetet på en definitiv utformning av hela ungdomsbehandlingen tagas upp. Lagbestämmelserna om ungdomsfängelse äro f. n. föremål för översyn av strafflagberedningen. I nästa etapp bör följa det abnorma eller eljest svårskötta klientelets behandlingsfrågor, varmed då även böra sammankopplas sjukvårdsfrågorna för fångvårdsanstalterna och de rättspsykiatriska undersökningarna av häktade. I en sista etapp får slutligen komma anstaltsfrågorna för det klientel som icke kräver specialbehandling samt för de häktade.

Ett anstaltsorganisatoriskt nydaningsprogram av den art som jag nu skisserat måste, som jag redan påpekat, slås ut på en tidrymd av åtskilliga år och kan därför icke få stå hindrande i vägen för fortlöpande förbättring och upprustning av de äldre anstalter, vilka måste beräknas vara i bruk under lång tid framåt. Likaså är klart, att under utredningsarbetet rön kunna göras som föranleda en omläggning av reglerna för verkställigheten och av strafflagstiftningen själv. På grund av dessa och andra praktiska skäl har jag funnit lämpligt, att denna planläggning av den framtida fångvårdsorganisationen sker inom justitiedepartementet under ledning av en särskild sak-

kunnig med biträde av olika experter och under fortlöpande samarbete med strafflagberedningen, fångvårdsstyrelsen, medicinalstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, byggnadsstyrelsen samt andra fackämbetsverk och statens organisationsnämnd. Det är givet, att vissa av de uppkommande frågorna kunna föranleda en kommittémässig utredning av sedvanligt slag, men det synes mig praktiskt att så mycket som möjligt bedriva arbetet direkt inom departementet för att snabbt nå till resultat.

Anslagsäskanden.

Andra huvudtiteln.

E. Fångvården m. m.

[1] 3. Fångvårdsanstalterna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	8 090 000	8 411 900
1949/50 (statsliggaren s. 148)	8 131 600	
1950/51 förslag	8 234 300	

Yrkanden.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1949, 13/2 1950) hemställer, att anslaget höjes med 215 900 kronor.

	Ökning	Minskning
1. 1 överläkare Ca 30 (med hyresersättning) i st. f. 1 förste läkare Ca 31 vid sinnessjukavdelningen på Långholmen		2 496
2. Uppflyttning i lönegrad av		
1 yrkesmästare (byggnadskontrollant) Ca 15—Ca 17..	768	
1 yrkesmästare vid anstalten på Hall Ca 15—Ca 17....	768	
1 vaktkonstapel vid anstalten på Härlanda Ca 11—Ca 13	564	
1 vaktkonstapel vid anstalten i Falun Ce 11—Ce 13....	552	
1 kontorsbiträde vid sinnessjukavdelningen på Långholmen Ca 8—Ca 11	852	
3. Personalförstärkningar.		
2 yrkesmästare Ce 17 vid anstalterna i Uppsala och Ystad	16 728	
5 yrkesmästare Ce 13 vid anstalterna i Uppsala, Ystad, Hall, Kalmar och Kristianstad	35 460	
1 social kurator Ce 15 vid anstalten i Kalmar	7 680	
3 socialassistenter Ce 11 vid sinnessjukavdelningar	19 620	
1 uppsyningsman Ce 15 vid sinnessjukavdelningen i Malmö	7 680	

	Ökning	Minskning
1 översköterska Ce 12 vid anstalten i Malmö.....	6 816	
5 biträden reglerad befordringsgång	25 380	
1 värmeledningsskötare och reparatör Ce 11 vid anstalten på Hall	6 540	
4. Begränsning av bevakningspersonalen.		
1 föreståndare Cg 17 och 2 vaktfruar Cg 8 vid den nedlagda kolonien Solhyddan.....		16 872
5. Ökade medel till vikarier för deltagare i utbildningskurs	38 000	
6. Arvoden och särskilda ersättningar.		
Ökade medel till arvoden åt kroppssjukläkare	20 000	
Rådgivande psykiater vid anstalterna i Kalmar och Uppsala	4 800	
Ökade medel till ersättning för sinnesundersökningar ..	13 000	
Risktillägg till befattningshavare vid sinnessjukavdelningen på Långholmen och anstalten i Kalmar	6 000	
7. Omräkning.		
Lönertillegg till styresmän och assistenter; avrundning..	19 068	
	<hr/>	<hr/>
	232 772	16 872
	<hr/>	<hr/>
	+ 215 900	

8. Vidare hemställer fångvårdsstyrelsen (skr. 18/2 1950), att den löneförbättring som förberedes för läkarna vid statens sinnessjukhus måtte tillkomma även läkarna vid fångvårdens sinnessjukavdelningar. Framställningar i samma syfte ha gjorts även av *Sveriges läkarförbund* och *Rättspsykiatriska föreningen*. Kostnadsökningen härför kan beräknas till 68 000 kronor för år.

Motiv.

1. Vid sinnessjukavdelningen på Långholmen finnas för närvarande en överläkare och två förste läkare i Ca 31, en andre läkare i Ce 29 samt två arvodesavlönade läkare. Överläkaren är tillika innehavare av professuren i rättspsykiatri vid karolinska institutet. De professorer vid detta institut, som jämväl äro överläkare vid karolinska sjukhuset, ha för skötseln av sina kliniker erhållit biträdande överläkare. En liknande anordning är erforderlig även vid sinnessjukavdelningen på Långholmen med hänsyn till handläggningen av undersökningsfallen samt det avsevärda antalet vårdfall. Den ena av de båda förste läkartjänsterna bör därför förändras till överläkartjänst.

2. För arbetsledningen vid fångvårdens byggnads- och reparationsarbeten inrättades 1945 en extra ordinarie yrkesmästartjänst, numera ordinarie i Ca 15, samt 1947 två yrkesmästartjänster i Ce 13. Fångvårdens byggnadsverksamhet har numera fått sådan omfattning att åt innehavaren av förstnämnda befattning anförtrotts den närmaste kontrollen av fångvårdens bygg-

nads- och reparationsverksamhet i dess helhet, vilken berör ett femtiotal anstalter. Ett tiotal nybyggnads- och större reparationsarbeten pågå. Då med hänsyn härtill befattningshavarens nuvarande lönegradsplacering måste anses för låg, bör han erhålla ställning som yrkesmästare i Ca 17.

Tvättinrättningen vid anstalten på Hall har ombyggt, vilket gör det möjligt att väsentligt utöka tvättkapaciteten och anordna kemisk tvätt. Vid sidan av den kommersiella tvätten planeras att, i samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning, vid anstalten anordna kurser i tvättekunskaper. Härför erfordras — förutom viss personalförstärkning (se punkt 3) — att den nuvarande yrkesmästaren i Ca 15 uppflyttas till yrkesmästare (yrkeslärare) i Ca 17.

Vid kroppssjukavdelningen på Härlanda är placerad en vaktkonstapel, som närmast under läkaren handhar vården av de sjuka. Avdelningen omfattar ett 15-tal platser. Med hänsyn till det ansvar, som åvilar befattningshavaren, samt arbetets omfattning och art bör befattningen utbytas mot en överkonstapelstjänst.

Vid anstalten i Falun bedrivs sedan 1948 mekaniskt arbete (motorlindning m. m.) av ganska stor omfattning. En vaktkonstapel, som efter genomgången särskild utbildning leder arbetet, bör uppflyttas till yrkesmästare i Ce 13.

Biträdespersonalen vid sinnessjukavdelningen på Långholmen utgöres för närvarande av 1 kontorsbiträde i Ca 8 och 6 biträden i reglerad befordringsgång. Det ordinarie kontorsbiträdet tjänstgör som ledare för de övriga, fördelar arbetsuppgifterna m. m. En uppflyttning av tjänsten till kanslibiträdes-tjänst är påkallad.

3. Mekaniska verkstäder vid ungdomsanstalterna i Ystad och Uppsala, vartill anslag tidigare beviljats (1948 och 1949 års statsverkspropositioner: kapitalbudgeten: bil. 24), beräknas bli färdigställda under innevarande budgetår. För var och en av dessa verkstäder erfordras en yrkesmästare (yrkeslärare) i Ce 17 och en yrkesmästare i Ce 13.

På grund av den under punkt 2 omnämnda utökningen av tvättinrättningen vid Hallanstalten erfordras en ny yrkesmästartjänst i Ce 13.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t skola med anlitande av anvisade investeringsanslag vissa ombyggnadsarbeten utföras vid anstalterna i Kalmar och Kristianstad. Bl. a. skall vid vardera anstalten inredas en mekanisk verkstad med plats för omkring 15 resp. 20 intagna. En yrkesmästare i Ce 13 erfordras för arbetsledningen vid vardera verkstaden.

Vid genomförande av den sålunda föreslagna ökningen av arbetsledarpersonalen beräknas fem extra vaktkonstapelstjänster kunna indragas. Innan pågående översyn av fångvårdsanstalternas tjänstgöringsplaner slutförts, kan styrelsen dock icke av denna anledning föreslå nedsättning av icke-ordinarieposten.

På grund av den ökade beläggningen på fångvårdens säkerhetsanstalter har Kungl. Maj:t genom beslut den 20 maj 1949 medgivit, att fångvårdsanstalten i Kalmar må tills vidare såsom ett provisorium vara säkerhetsanstalt för män. Med hänsyn till det klientel, som sålunda numera intages på

denna anstalt, erfordras en social kurator i Ce 15 därstädes. Utom styresmannen finnes icke någon tjänsteman för den sociala vården.

Vid bestämmandet av anslaget för innevarande budgetår räknades bl. a. med en socialassistent i Ce 14 och sex socialassistenter i Ce 11 vid fångvårdsanstalterna. Genom särskilt beslut har Kungl. Maj:t emellertid sedermera medgivit, att antalet socialassistenter i Ce 11 finge utökas till åtta. För de två nytillkomna tjänsterna, placerade vid sinnessjukavdelningarna på Håga och i Härnösand, böra medel beräknas för nästkommande budgetår. Vidare har verkställd utredning rörande arbetsförhållandena vid fångvårdens sinnessjukavdelningar påvisat behov av ytterligare en socialassistent i Ce 11 vid avdelningen i Malmö, vilken omfattar ett 20-tal platser och vid vilken arbetet är särskilt påfrestande med hänsyn till att elever från ungdomsanstalten i Ystad i ganska stor utsträckning behöva intagas på avdelningen.

Av nyssnämnda utredning har även framgått, att befälet inom Malmöavdelningens bevakningspersonal — för närvarande endast en överkonstapel — behöver utökas med en uppsyningsman i Ce 15. Vidare föreligger för sinnessjukvården och kroppssjukvården vid Malmöanstalten behov av en lasarettutbildad sköterska, och styrelsen föreslår att en för anstalten avsedd befattning som översköterska i Ce 12 inrättas. Översköterskor finnas för närvarande vid anstalterna på Långholmen och Håga, och erfarenheterna från deras verksamhet äro mycket goda.

Genom verkställighetsreformen har arbetet på många anstalters expeditioner ökat avsevärt. Särskilt kräva de s. k. verkställighetsundersökningarna mycket expeditjonsarbete liksom ock den vissa styresmän åvilande skyldigheten att öva tillsyn över kolonier. Ett flertal framställningar ha från anstalterna gjorts om att få anställa skrivbiträden. För nästa budgetår böra medel anvisas för åtminstone fem biträden i reglerad befordringsgång.

Vid vårdanstalten å Hall, som omfattar ett tiotal stora byggnader samt ett tiotal andra bostadshus m. m., utgöres den personal, som skall handha anstaltens värmeanläggning av en maskinmästare och tre eldare. Skötseln av värmecentralerna har hittills i viss utsträckning måst ombesörjas av intagna, men detta har visat sig svårt att genomföra och varit förenat med olägenheter. Byggnadsstyrelsens värmetekniska avdelning anser den nuvarande maskinpersonalen vid anstalten otillräcklig och finner rimligt, att personalen utökas med en värmeledningsskötare tillika reparatör.

4. Verksamheten vid kolonien Solhyddan har upphört.

5. Medelsbehovet till vikarier för befattningshavare, som deltaga i fångvårdens utbildningskurser, har hittills uppskattats med utgångspunkt från att *en* sådan kurs anordnas per budgetår. Enligt vunna erfarenheter är det mycket angeläget, att befattningshavarna snarast möjligt erhålla den utbildning och kompetens som av styrelsen föreskrivits för extra ordinarie anställning inom fångvården. För att icke dispens från uppställda krav skall behöva meddelas i stor utsträckning avser styrelsen att anordna *två* kurser

per budgetår. Det till ersättning åt vikarier avsedda beloppet bör därför ökas med 38 000 kronor.

6. De till kroppssjukläkarna vid fångvårdsanstalterna utgående arvodena ha länge framstått som alltför låga. Klientelet på anstalterna har efter de år 1945 vidtagna ändringarna beträffande tillräknelighetsbestämmelserna i hög grad försämrats och förorsakar därför läkarna avsevärt ökat arbete. Vidare har beläggningsen på anstalterna i vissa fall stigit betydligt. Flera läkare ha under senare tid förklarat sig icke kunna behålla sina uppdrag, om de icke kunde påräkna högre arvoden. Förslag till höjning av arvodena ha uppgjorts av styrelsens sakkunnige i hälsovårdsärenden, som därvid utgått från de arvoden, som utbetalas till kroppssjukläkaren och biträdande kroppssjukläkaren vid anstalten på Långholmen. Sammanlagda beloppet av de till nämnda befattningshavare utgående arvodena motsvarar en ersättning av 45 kronor per intagen och år. Ett sådant beräkningssätt utgör lämplig utgångspunkt för en skälig höjning av arvodena till kroppssjukläkarna vid övriga anstalter; dock böra arvoden som enligt angivna norm skulle bli lägre än de nu utgående icke nedsättas. Den sammanlagda anslagsökningen beräknas till omkring 20 000 kronor. Underhandlingar i hithörande frågor pågå med Sveriges läkarförbund.

Till arvoden åt rådgivande psykiater finnas medel beräknade med 2 400 kronor för envar av säkerhetsanstalterna i Karlstad och Norrköping. Därjämte skall enligt särskilt beslut av Kungl. Maj:t vid säkerhetsanstalten i Kalmar tills vidare till och med den 30 juni 1950 vara anställd en rådgivande psykiater med ett arvode av 1 800 kronor för år. För nästa budgetår böra medel beräknas för arvode åt rådgivande psykiater vid Kalmaranstalten. Med hänsyn till att anstalten då beräknas bli utnyttjad till sin fulla kapacitet, bör emellertid arvodet upptagas med samma belopp som för anstalterna i Karlstad och Norrköping. Styrelsen finner vidare erforderligt, att ett psykiatarvode av 2 400 kronor beräknas även för ungdomsanstalten i Uppsala. Den senaste tidens erfarenheter ha visat att det, med det ömtåliga klientel som intages på denna anstalt, är nödvändigt att även där äga tillgång till en rådgivande psykiater.

Genom särskilt beslut har Kungl. Maj:t medgivit, att ersättning till vissa läkare för sinnesundersökning må utgå med ett från 150 kronor till 300 kronor förhöjt belopp. Detta föranleder, att de för ändamålet avsedda medlen måste höjas från 13 000 kronor till 26 000 kronor.

Inom fångvården utgår för närvarande risktillägg till viss bevakningspersonal vid anstalterna i Norrköping och Karlstad med 216 kronor för år (jfr II ht 1949 s. 59, 63). Sådant tillägg bör utgå även vid sinnessjukavdelningen på Långholmen och anstalten i Kalmar. Långholmsavdelningen får i stor utsträckning mottaga förvarade, som på grund av oro och våldsamt uppträdande ej kunna skötas vid anstalten i Norrköping. Vid anstalten i Kalmar, som huvudsakligen användes såsom disciplinanstalt, äro intagna svårbehandlade förvarade och internerade.

7. 1949 års riksdag beviljade på förslag av Kungl. Maj:t, medel till särskilda lönetillägg åt styresmän och assistenter vid fångvårdsstaten. Då riksdagen härvid förutsatte, att lönetilläggen skulle utgå tidigast fr. o. m. den 1 januari 1950, beräknades för ändamålet ett belopp av 19 000 kronor, motsvarande kostnaderna för halvt år (statsutskottets utl. 2 s. 17). Då tilläggen torde böra utgå under hela nästa budgetår, bör anslaget höjas med samma belopp.

I övrigt har fångvårdsstyrelsen hemställt,

att den fr. o. m. budgetåret 1948/49 tillfälligt inrättade undersökningsavdelningen vid Håga med hänsyn till arbetsbelastningen bibehålles jämväl under budgetåret 1950/51 (prop. 220/1948 s. 27, 30 och II ht 1949 s. 63, 64) samt

att till ordinarie stat överföras en av de båda å anstalternas personalförteckning å övergångsstat uppförda direktörstjänsterna i Ca 27 ävensom sex extra ordinarie föreståndare i Ce 19.

I sistnämnda hänseende framhåller styrelsen, att det bl. a. med hänsyn till rekryteringen är nödvändigt att öka antalet ordinarie direktörer. Den å övergångsstat uppförda direktören vid anstalten i Falun har att ombesörja, förutom skötseln av sin egen anstalt med ett 40-tal intagna, jämväl tillsynen över kolonierna Svarttjärn (ett 50-tal intagna) och Älgberget (40 platser). Ifrågavarande befattning bör återföras till ordinarie stat. Vidare erinrar styrelsen, att i samband med straffverkställighetsreformen ett antal nya tjänster inrättades såsom koloniföreståndare, varav 6 upptogs som extra ordinarie och de övriga som extra. För närvarande finnas 8 extra ordinarie föreståndare och 6 extra. De extra ordinarie föreståndaretjänster, som äro avsedda för kolonier av icke-provisorisk karaktär (Ollestad, Orretorp, Skogsgård, Smälteryd, Sörbyn, Tygelsjö), böra nu ordinariesättas.

Yttranden.

Statskontoret. I avvaktan på resultatet av den pågående allmänna översynen av vissa organisationsfrågor inom fångvården synes uppflyttning av redan befintliga tjänster eller utökning av den nuvarande personalorganisationen icke böra ifrågakomma. Statskontoret kan ej heller tillstyrka, att vissa befattningar såsom koloniföreståndare ordinariesättas eller att en på övergångsstat placerad direktörstjänst överföres på ordinarie stat. Ämbetsverket har dock icke något att invända mot att en överskötterska anställs vid Malmöanstalten och en värmeledningsskötare, tillika reparatör, vid Hallanstalten. I den mån oundgängligt behov i övrigt föreligger att, innan översynen slutförts, inrätta nya tjänster, exempelvis vid mekaniska verkstäder, böra befattningarna uppföras som extra. Frågan om utbyte av en befattning i reglerad befodringsgång mot en kanslibiträdestjänst vid sinnessjukavdelningen på Långholmen torde böra hänskjutas till 1947 års biträdesutredning, medan löneställningen för den vid fångvårdens byggnadsverksamhet anställd kontrollanten bör prövas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté.

Statskontoret har icke blivit övertygat om behovet av att inrätta en biträ-

dande överläkartjänst vid sinnessjukavdelningen på Långholmen. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna skäl lätta arbetsbördan för avdelningens överläkare, synes den utväg böra tillgripas, som valts vid sinnessjukhusen, nämligen att en av de förste läkarna förordnas att självständigt ansvara för viss del av avdelningen. Särskilt arvode utgår härför med 1 200 kronor för år.

Då behovet av sociala kuratorer inom fångvården prövades vid 1949 års riksdag, synes någon utökning av denna personalgrupp ej för närvarande böra ske. Ej heller har statskontoret blivit övertygat om behovet av ytterligare en socialassistent vid sinnessjukavdelningen i Malmö.

Med hänsyn till pris- och lönestabiliseringen avstyrker statskontoret fångvårdsstyrelsens förslag om reglering av arvoden till kroppssjukläkarna. Därest emellertid en sådan reglering anses böra komma till stånd, bör givetvis en nedsättning av arvoden ske i de fall, där ersättning för närvarande utgår med högre belopp för intagen och år än vad ett strikt tillämpande av den angivna normen skulle medföra. Vidare bör, såvitt ämbetsverket kan finna, en sådan reglering leda till att även de arvoden som utgå till rådgivande psykiater differentieras efter antalet patienter. Mot att arvode beräknas jämväl till en psykiater vid ungdomsanstalten i Uppsala har statskontoret icke något att erinra.

Den provisoriska löneförbättringen för styresmän och assistenter vid fångvårdsstaten kan av lönepolitiska skäl svårligen genomföras tidigare än den 1 januari 1951. Någon ökning av avlöningsanslaget synes därför icke erforderlig.

Statens lönenämnd. Lönenämnden anser sig av föreliggande motivering icke kunna avgöra, huruvida den föreslagna förändringen av en tjänst vid sinnessjukavdelningen på Långholmen som förste läkare i Ca 31 till överläkare i Ca 30 är ur organisatoriska synpunkter påkallad. Därest så skulle vara fallet, vill lönenämnden emellertid icke motsätta sig bifall till vad fångvårdsstyrelsen sålunda förordat.

Förslagen om uppflyttning i lönegrad av vissa yrkesmästar- och vaktkonstapelstjänster samt om beredande av risktillägg åt vissa tjänstemän böra prövas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté.

Med anledning av styrelsens förslag att inrätta en tjänst som värmeledningsskötare och reparatör i Ce 11 för anstalten å Hall erinrar lönenämnden, att frågan om maskinpersonalens löneställning är beroende på de åtgärder, som kunna föranledas av det betänkande, som nyligen framlagts av 1947 års löneutredning, avseende maskinistpersonal m. fl.

Nämnden finner i och för sig starka skäl tala för en reglering av kroppssjukläkarnas arvoden. För ett bedömande av frågorna om den lämpligaste formen för arvodenas bestämmande och om deras storlek erfordras emellertid enligt nämndens mening en uttömmande redogörelse för hur läkarvården hittills bestritts och för den omfattning, i vilken läkarna tagits i anspråk. I avsaknad av en sådan redogörelse kan nämnden icke nu biträda det föreliggande förslaget. Vidare ifrågasättes om det över huvud taget är lämpligt

att under de pågående förhandlingarna vidtaga några jämkningar i gällande arvodesgrunder.

En ledamot av nämnden har ansett, att nämnden bort tillstyrka fångvårdsstyrelsens förslag om uppflyttning av en vaktkonstapelstjänst vid anstalten på Härlanda till tjänst som överkonstapel.

Statens organisationsnämnd. 1947 års byggnadsstyrelseutredning, med vilken nämnden samarbetar i organisatoriska frågor, kommer sannolikt att behandla vissa frågor rörande förvaltningen av de byggnader, som tillhöra fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond. I avvaktan på utredningens resultat synes det vara lämpligt att icke förändra en av tjänsterna för ledningen av fångvårdens byggnads- och reparationsarbeten till en byggnadskontrollanttjänst i Ca 17.

Då fångvårdsstyrelsen icke angivit, vid vilka anstalter de begärda fem nya biträdesbefattningarna för skriv- och kontorsgöromål skulle placeras, är det svårt att närmare bedöma behovet av desamma. Enligt organisationsnämndens uppfattning bör emellertid en ej oväsentlig lättnad i kontorsarbetet kunna uppnås vid genomförande av de rationaliseringsförslag i fråga om redovisningsgöromål och fångregistrering, som tidigare framlagts av nämnden (jfr prop. 220/1948 s. 4).

Medicinalstyrelsen, som haft att yttra sig över fångvårdsstyrelsens förslag såvitt avser frågor om kropps- och sinnessjukvården samt risktillägg, tillstyrker att en översköterska anställs vid Malmöanstalten och framhåller samtidigt önskvärdheten av att en överskötersketjänst inrättas vid varje anstalt med sinnessjukavdelning. Med anledning av förslaget om uppflyttning av en befattning som konstapel vid kroppssjukavdelningen på Härlanda till överkonstapelstjänst framhåller medicinalstyrelsen vidare det ur medicinsk synpunkt otillfredsställande i att vården av de sjuka — närmast under läkaren — handhaves av icke sjukvårdsutbildad personal. Med hänsyn härtill och då anstalterna på Härlanda och i Malmö äro av samma storleksordning och karaktär förordar styrelsen, att en överskötersketjänst inrättas jämväl vid Härlandaanstalten. I fråga om socialassistenter föreligger behov av en sådan assistent för varje läkare, som har att självständigt avgiva rättspsykiatriska utlåtanden. Då en socialassistent vid varje sinnessjukavdelning bör ombesörja kuratorsangelägenheter för de intagna, bör han placeras i Ce 15. För att underlätta rekryteringen böra övriga socialassistenter placeras i Ce 14. I övrigt tillstyrkas de av fångvårdsstyrelsens förslag, varöver medicinalstyrelsen haft att yttra sig.

Departementschefen.

Frågan om personalbehovet vid fångvårdsanstalterna var, med anledning av väckt motion (II: 242), föremål för särskild prövning av 1949 års riksdag. I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 118) uttalade statsutskottet såsom sin åsikt, att personalen vid anstalterna borde åtnjuta det skydd och den säkerhet i tjänstgöringen, som med hänsyn till omständigheterna kun-

de vara möjligt att uppnå, samt att en förstärkning av bevakningspersonalen i vissa fall kunde vara påkallad. Det borde emellertid enligt utskottets mening prövas i vad mån det — genom utnyttjande av möjliga rationaliseringsåtgärder — vore möjligt att genomföra en sådan utan ytterligare utökning av den sammanlagda bevakningspersonalen. Med hänsyn till under året redan företagen personalökning och till övriga omständigheter samt då frågan vore föremål för Kungl. Maj:ts prövning fann utskottet icke skäl föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om ytterligare åtgärder i ämnet.

Kungl. Maj:t anbefalldes därefter fångvårdsstyrelsen att skyndsamt verkställa en allmän översyn av fångvårdsanstalternas tjänstgöringsplaner i syfte att anordna tjänstgöringen på mest rationella och ändamålsenliga sätt samt att före den 1 januari 1950 underställa Kungl. Maj:t resultatet av den sålunda företagna utredningen. Sedan styrelsen sedermera anmält att utredningen icke kunde slutföras inom föreskriven tid, har styrelsen medgivits anstånd därmed till den 1 september 1950.

I avvaktan på resultatet av nu nämnda och vissa andra utredningar (1947 års biträdesutredning, 1949 års tjänsteförteckningskommitté m. fl.) bör, såsom statskontoret framhållit, i regel icke ifrågakomma att utöka nuvarande personalorganisation eller att besluta om ändrade löneställningar. Jag finner mig därför icke kunna biträda de av fångvårdsstyrelsen framlagda förslagen i andra fall än då — utan att resultaten av pågående utredningar därigenom föregripas — organisatoriska eller andra särskilda skäl påkalla, att förslagen utan dröjsmål genomföras.

Såsom i olika sammanhang framhållits utgör en omläggning av fångvårdens arbetsdrift till mera lämpliga yrkesgrenar ett viktigt led i straffverksställighetsreformens genomförande. Sedan medel på grund härav under de senaste åren anslagits till nya mekaniska verkstäder vid anstalterna i Uppsala, Ystad, Kalmar och Kristianstad, beräknas dessa verkstäder vara färdiga att fullt tagas i bruk under nästa budgetår. Det är synnerligen angeläget, att kompetent arbetsledarpersonal därvid står till förfogande. Mot det av styrelsen för ändamålet uppskattade personalbehovet och befattningshavarnas löneställning har jag icke något att erinra. Såvitt avser verkstäderna vid ungdomsanstalterna i Uppsala och Ystad bör beaktas, att den yrkesundervisning, som där skall meddelas, förutsätter god erfarenhet av undervisning hos den främste arbetsledaren. Behovet av nu ifrågavarande befattningar kan icke för närvarande tillgodoses genom att överflytta yrkesmästar-tjänster från andra, på avskrivning stadda arbetsgrenar. Antalet intagna visar nämligen en ganska avsevärd ökning — medeltalet fångar utgjorde åren 1948 och 1949 2 000 resp. 2 250 samt under de tre första månaderna av åren 1949 och 1950 2 350 resp. 2 450 — och detta nödvändiggör att arbetsdriften även i sistnämnda grenar tills vidare hålles i gång utan inskränkning. Av samma anledning är jag ej heller beredd att förorda någon begränsning av vaktpersonalen förrän pågående översyn av personalorganisationen slutförts. De nya arbetsledarbefattningarna böra tills vidare uppföras

såsom extra. Jag föreslår sålunda, att följande nya yrkesmästartjänster inrättas, nämligen 2 i Cg 17 vid anstalterna i Uppsala och Ystad samt 4 i Cg 13 vid anstalterna i Uppsala, Ystad, Kalmar och Kristianstad.

Då fångvårdsanstaltens anslagsbehov senast underställdes riksdagens prövning, berördes bl. a. den starkt ökade arbetsbelastningen på sinnessjukavdelningarna vid fångvården (II ht 1949 s. 63). I samband därmed begärdes emellertid tills vidare endast medel för fortsatt anställande av en extra överläkare vid den tillfälligt inrättade undersökningsavdelningen på Håga. Den permanenta organisationen vid fångvårdens sinnessjukavdelningar omfattar 6 överläkare, 6 förste läkare och 2 andre läkare. En vakant befattning såsom förste läkare må dock ej återbesättas eller uppehållas på förordnande så länge den förut nämnde extra överläkaren finnes anställd. Härutöver finnas en extra förste läkare och en extra andre läkare, båda anställda mot arvode. Då det visat sig omöjligt att med nuvarande löneförmåner erhålla heltidsanställda läkare till alla tjänsterna, ha vissa av dem stått obesatta. För att motverka arbetsbalans beträffande sinnesundersökning av häktade och därav uppkommande förlängning av undersökningstiden har myndigande lämnats att i vissa fall anlita läkare utom fångvården för att verkställa sådana undersökningar (jfr prop. 220/1948 s. 20 f., 32). Den därvid bestämda ersättningen av 150 kronor för varje undersökning har emellertid varit för låg för att i behövlig omfattning förmå de avsedda läkarna att åtaga sig dylika uppdrag. En fortgående ökning av arbetsbalansen nödvändiggjorde på våren 1949 skyndsamma åtgärder från Kungl. Maj:ts sida, vilka i detta sammanhang torde böra anmälas för riksdagen. Sålunda beslöt Kungl. Maj:t — efter att ha ålagt läkare vid rättspsykiatrisk avdelning vid statens sinnessjukhus att utan ersättning i viss omfattning verkställa sinnesundersökning av den som för sådan undersökning intagits på sinnessjukavdelning vid fångvården — en höjning av undersökningsarvodet från 150 kronor till 300 kronor. I syfte att avlasta undersökningsläkarnas arbetsbörda medgavs vidare, att vid fångvårdens sinnessjukavdelningar finge under innevarande budgetår vara anställda — utöver tidigare medgiven personal — ytterligare 2 socialassistenter i Ce 11, varjämte medgivande lämnades att inköpa diktafoner m. m.

För att underlätta rekryteringen av läkartjänsterna inom den statliga sinnessjukvården framlade statens sinnessjukvårdsberedning i slutet av år 1948 förslag till vissa åtgärder i syfte att åstadkomma en utjämning av inkomstläget mellan sinnessjukvårdsläkarna och andra jämförliga läkare. Beträffande den närmare innebörden av detta förslag, som skulle göras tillämpligt på bl. a. läkarna vid fångvårdens sinnessjukavdelningar, torde få hänvisas till prop. 100/1950 s. 9 ff. I denna proposition föreslås, i anslutning till beredningens förslag, att vissa provisoriska avlöningsförstärkningar skola genomföras för läkarna vid de statliga sinnessjukhusen fr. o. m. den 1 januari 1951. Motsvarande löneförbättring bör samtidigt beredas de med dessa befattningshavare jämställda läkarna vid fångvårdens sinnessjukavdelningar. I överensstämmelse härmed föreslår jag för sistnämnda läkares

vidkommande, att avlöningsförstärkning fr. o. m. den 1 januari 1951 skall utgå med följande belopp för år räknat, nämligen till överläkare 5 004 kronor, till förste läkare 4 008 kronor och till andre läkare 3 000 kronor. Förstärkningen till andre läkare samt till extra förste läkare bör emellertid, i anslutning till förslaget i prop. 100, utgå först efter två års tjänstgöring vid fångvården tillhörande sinnessjukavdelning, statligt sinnessjukhus eller annat därmed jämförligt sinnessjukhus. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare reglera i vad mån denna löneförmån skall få åtnjutas vid tjänstledighet och vikariat m. m. De av mig tillstyrkta avlöningsförstärkningarna beräknas för nästa budgetår medföra en kostnadsökning av 34 000 kronor (halva året).

Även med de förbättrade möjligheter att besätta vakanta läkartjänster, som kunna väntas uppkomma vid bifall till nyssnämnda förslag, torde det bli nödvändigt att jämväl i fortsättningen för sinnesundersökningar anlita fångvården ej tillhörande läkare mot den för närvarande utgående förhöjda ersättningen. I enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag böra därför ytterligare 13 000 kronor beräknas för detta ändamål. Likaså torde man böra räkna med fortsatt behov av den vid Håga inrättade undersökningsavdelningen. Föreståndaren för denna avdelning bör emellertid, sedan den provisoriska löne regleringen genomförts, icke ha högre tjänstställning än såsom förste läkare. Efter mönster från sinnessjukvården bör denne läkare dock äga åtnjuta ett arvode av 1 200 kronor såsom ersättning för att han med självständigt ansvar fullgör vissa på överläkare ankommande göromål. Medel böra vidare beräknas för de båda socialassistenter, som enligt beslut av Kungl. Maj:t tillkommit sedan anslaget senast beräknades. Vad beträffar sinnessjukavdelningen i Malmö, vid vilken endast *en* socialassistent står till förfogande för de tre till avdelningen knutna läkarna, är en förstärkning av personalen, på sätt styrelsen föreslagit, med ytterligare en socialassistent påkallad. Vidare framstår det såsom angeläget att den sjukvårdskunniga personalen vid Malmöanstalten utökas med en översköterska, avsedd för såväl kropps- som sinnessjukvården. Härvid bör bl. a. beaktas, att Kungl. Maj:t nyligen beslutat om utvidgning av anstaltens sinnessjukavdelning i syfte att få tillgång till ökat antal platser för psykiatrisk behandling av ungdomsfångelseelever. Jag biträder därför förslagen om att inrätta ytterligare en befattning såsom socialassistent i Ce 11 och en tjänst såsom översköterska i Ce 12.

I likhet med fångvårdsstyrelsen anser jag det vara av stor vikt, att befattningshavarna inom fångvården snarast möjligt efter sin anställning erhålla erforderlig utbildning för sitt värv. Vid den utbildningskurs, som för närvarande årligen anordnas och som omfattar en tid av omkring tre månader, kan plats icke beredas för samtliga som böra utbildas. Möjligheter torde dock föreligga att genom omläggning av kursplanerna och andra åtgärder tillfälligt nedbringa utbildningstiden så att man med nuvarande resurser skall kunna anordna flera kortare kurser. Det bör ankomma på fångvårdsstyrelsen att närmare pröva denna fråga. På grund härav är jag icke nu beredd tillstyrka styrelsens förslag om ökade medel till vikarier för del-

tagare i utbildningskurser. Frågan om förbättrad utbildning för fångvårdens personal kommer, såsom förut nämnts, att tagas upp till övervägande i större sammanhang.

Beträffande de till kroppssjukläkarna utgående ersättningarna, vilka med nuvarande beläggning i många fall få anses låga, synes en omreglering vara starkt påkallad. Fångvårdsstyrelsens utredning i ämnet torde emellertid, såsom lönenämnden framhållit, icke lämpligen kunna läggas till grund för förslag till riksdagen. Efter ytterligare utredning av de olika omständigheter som i detta sammanhang böra beaktas — sättet för läkarvårdens hittillsvarande bestridande, den omfattning, i vilken läkaren tagits i anspråk m. m. — är det min avsikt att återkomma till frågan vid nästa års riksdag. Möjlighet synes emellertid böra inrymmas åt Kungl. Maj:t att, i avvaktan på utredningens resultat, i något enstaka undantagsfall genomföra en provisorisk reglering av arvode som vid jämförelse med övriga arvoden framstår såsom oskäligt lågt. I samband med den fortsatta utredningen angående kroppssjukläkarnas arvoden bör även frågan om en ändring av gällande ersättningsgrunder för fångvårdens rådgivande psykiater prövas. Sälunda synes lämpligt överväga en övergång från nu utgående fasta årsarvoden till ett sådant efter utförda arbetsprestationer avvägt arvodesystem, som redan tillämpas för motsvarande psykiater inom ungdomsskolorna.

Såsom fångvårdsstyrelsen framhållit har Kungl. Maj:t på våren 1949 medgivit, att fångvårdsanstalten i Kalmar skall tills vidare såsom ett provisorium vara säkerhetsanstalt för män. I anslutning härtill bör för riksdagen anmälas, att Kungl. Maj:t därvid medgivit — förutom att styresmannen vid anstalten, placerad i Ca 19, må förordnas att mot vikariatslön bestrida göromål som eljest ankomma på föreståndare i 22 lönegraden — att vid anstalten må tills vidare t. o. m. den 30 juni 1950 vara anställd en rådgivande psykiater. I enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag bör för bibehållande av denne läkare under nästa budgetår beräknas ett arvode av 2 400 kronor. Enligt min mening tala starka skäl för att anställa rådgivande psykiater även vid ungdomsanstalterna, vilka — bortsett från anstalten i Ystad — sakna biträde av sådan läkare. I rådande läge inskränker jag mig emellertid till att i likhet med fångvårdsstyrelsen föreslå en dylik arvodesbefattning för ungdomsanstalten i Uppsala, där behovet gör sig gällande med särskild styrka på grund av klienteletts sammansättning.

Frågan om utsträckt rätt till risktillägg bör icke behandlas i detta sammanhang utan hänskjutas till prövning av 1949 års tjänsteförteckningskommitté.

På skäl som statskontoret anfört erfordras ej att för nästa budgetår beräkna ytterligare medel för lönetillägg åt styresmän och assistenter.

Med hänsyn till den inom departementet pågående undersökningen angående anstaltsväsendets framtida organisation, varvid även frågan om Faluanstaltens bibehållande kommer att prövas, bör icke ifrågakomma att nu till ordinarie stat överföra den vid anstalten placerade, på övergångsstat upptagna direktörstjänsten. Däremot bör hinder icke möta mot att till ordinarie

stat överföra de av styrelsen föreslagna sex föreståndarbefattningarna i Ce 19. Enligt grunderna för reglerad befordringgång beträffande biträdespersonal böra två biträden erhålla ordinarie anställning. Vidare böra enligt inom statsförvaltningen numera allmänt gällande principer de båda vid fångvårdens sinnessjukavdelningar mot arvoden anställda förste och andre läkarna erhålla ställning såsom extra tjänstemän i Cg 31 resp. Cg 29.

I enlighet med det anförda uppräknas anslaget med 41 520 kronor för 6 yrkesmästare, därav 2 i Cg 17 och 4 i Cg 13, med 34 000 kronor för avlösningsförstärkning åt läkarna vid fångvårdens sinnessjukavdelningar, med 13 000 kronor till ersättning för sinnesundersökningar, med 19 620 kronor för 3 socialassistenter, med 6 816 kronor för en översköterska och med 4 800 kronor för 2 rådgivande psykiater. Å andra sidan nedsattes anslaget med 200 kronor, utgörande löneskillnaden mellan en extra överläkare med hyresersättning och en förste läkare med tilläggsarvode (halvt år) samt med 16 872 kronor, motsvarande kostnaderna för 1 föreståndare i Cg 17 och 2 vaktfruar i Cg 8 vid den numera nedlagda kolonien Solhyddan. Anslaget skulle alltså höjas med $(41\,520 + 34\,000 + 13\,000 + 19\,620 + 6\,816 + 4\,800 - 200 - 16\,872 = 102\,684)$ i runt tal 102 700 kronor.

Beträffande beräkningen av anslaget må nämnas, att enligt anmälan av fångvårdsstyrelsen icke-ordinarieposten för innevarande budgetår väntas bli överskriden med omkring 580 000 kronor. Överbelastningen förklaras bl. a. därav, att styrelsen anställt befattningshavare till större antal än som legat till grund för postens bestämmande (förhållandet anmäldes under hand för 1949 års riksdags statsutskott i samband med behandlingen av motionen II: 242; jfr utsk. utlåt. 118/1949). Med en omräkning av posten, varvid även nu tillämpade allmänna beräkningsgrunder böra omprövas, synes emellertid böra anstå till dess att den förut nämnda, inom fångvårdsstyrelsen pågående översynen av anstaltarnas tjänstgöringsplaner m. m. slutförts.

Anslaget beräknas sålunda¹:
 avlöningar till ordinarie tjänstemän 3 790 500 (+ 86 000) kronor;
 arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t 230 500 (+ 3 600) kronor;
 avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 3 376 000 (+ 6 100) kronor;
 rörligt tillägg 837 300 (+ 7 000) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 8 234 300 (+ 102 700) kronor.

I personalförteckningen bör antalet föreståndare i Ca 19 ökas från fem till elva och antalet kontorsbiträden i Ca 8 från sexton till aderton.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fångvårdsanstaltarnas personalförteckning vidtaga nyss angivna ändringar;
- b) fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1950/51:

¹ Enär en av de arvodesanställda läkare, som nu föreslagits bli extra tjänstemän, hittills avlönats från arvodesposten, har vid beräkningen lönekostnaden för denne överförs till icke-ordinarieposten och posten till rörligt tillägg.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	3 790 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:ts, förslagsvis	230 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	3 376 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis.....	837 300
	Summa kronor 8 234 300

c) till *Fångvårdsanstalterna*: Avlöningar för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 8 234 300 kronor.

[2] 2. Fångvårdsanstalterna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	3 365 000	4 076 300
1949/50 (statsliggaren s. 153)	3 555 000	
1950/51 förslag	3 975 000	

Enligt gällande omkostnadsstat för fångvårdsanstalterna ha anvisats bl. a.: 20 000 kronor till sjukvård m. m. för personal (30 900), 135 000 kronor till reseersättningar (139 500), 800 000 kronor till bränsle, lyse och vatten (907 900), 100 000 kronor till övriga expenser (97 600), 130 000 kronor till inköp och underhåll av inventarier (112 900), 70 000 kronor till renhållning av fängelseområden och fängelselokaler (96 700), 1 110 000 kronor till utspisning (1 168 700), 350 000 kronor till beklädnad och sängkläder (445 400), 225 000 kronor till hälso- och sjukvård (325 500), 150 000 kronor till omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna (176 000), 70 000 kronor till diverse utgifter (72 700), 275 000 kronor till fångtransport (371 200) samt 20 000 kronor till tjänstedräkt åt befattningshavare (34 400).¹

Av de till övriga expenser samt till inköp och underhåll av inventarier anvisade beloppen ha beräknats engångsbelopp av 10 000 kronor resp. 20 000 kronor, att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande disponeras för förbättring av fångvårdsanstalternas telefonförbindelser resp. för rationalisering av handräkningsarbetet vid anstalterna (jfr II ht 1949 s. 66).

Y r k a n d e n.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 25/8 1949) hemställer, att anslaget höjes med 463 000 kronor.

	Ökning
1. Sjukvård m. m. för personal	5 000
2. Reseersättningar	20 000

¹ Siffrorna inom parentes ange utgifterna under budgetåret 1948/49.

	Ökning
3. Bränsle, lyse och vatten	50 000
4. Övriga expenser	—
5. Inköp och underhåll av inventarier	20 000
6. Renhållning av fängelseområden och fängelselokaler	20 000
7. Utspisning	90 000
8. Beklädnad och sängkläder	75 000
9. Hälso- och sjukvård	50 000
10. Omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna	25 000
11. Diverse utgifter	23 000
12. Fångtransport	75 000
13. Tjänstedräkt åt befattningshavare	10 000
	463 000

M o t i v.

1 och 3. *Sjukvård m. m. för personal. Bränsle m. m.* Anvisade belopp ha under flera år visat sig otillräckliga.

2. *Reseersättningar.* Höjningen föranledes av den extra utbildningskurs för bevakningspersonal, som fångvårdsstyrelsen avser att anordna under nästa budgetår (jfr s. 9).

4. *Övriga expenser.* Ehuru posten nu inrymmer ett belopp av 10 000 kronor för engångsutgifter, bör den för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp med hänsyn till att vidtagna åtgärder för förbättring av fångvårdsanstalternas telefonförbindelser, höjda telefonavgifter och de av straffverkställighetsreformen ökade kraven på snabbare kontakt mellan anstalterna och styrelsen medföra ökning av de löpande kostnaderna.

5. *Inköp och underhåll av inventarier.* Den för innevarande budgetår tillfälliga förhöjningen av posten med 20 000 kronor för rationalisering av handräkningsarbetet vid anstalterna bör kvarstå jämväl under budgetåret 1950/51.

Anstalternas inventariebehov kan icke på tillfredsställande sätt tillgodoses med nuvarande anslag. Bristen på inventarier är stor och befintlig utrustning är i många fall ålderdomlig och bristfällig. Styrelsen föreslår, att posten höjes med ytterligare 20 000 kronor. Härmed avses bl. a. att bekosta inköp av filmapparater för företrädesvis ungdomsanstalterna. Posten beräknas sålunda till 150 000 kronor.

6. *Renhållning.* Höjningen föranledes av ökade materialkostnader och utbyggnaden av anstaltsorganisationen.

7. *Utspisning.* Utgifterna ha under de senaste budgetåren undergått en fortgående stegring, främst beroende på ökade livsmedelskostnader. Dagsportionspriset har stigit från kronor 1:46, då anslaget senast beräknades (jfr II ht 1949 s. 66), till kronor 1:58. Härjämte har fångantalet ökat.

8. *Beklädnad och sängkläder.* Utgifterna ha under de senaste åren betydligt överstigit anvisade medel. Detta beror till en del på att tillverknings- och underhållskostnaderna successivt stigit men sammanhänger också med

att de nya straffverkställighetsformerna, särskilt utarbete och industriellt arbete, kräva ändamålsenlig utrustning och medföra större förslitning än tidigare.

9. *Hälso- och sjukvård.* Kostnaderna för sjukvård och tandvård ha stigit. De permissioner, som enligt den nya straffverkställighetslagen kunna beviljas, medföra kostnader för de intagna för utrustning och resor, vilket haft till följd, att de intagna i mindre omfattning än tidigare kunnat bidra till sin tandvård med egna medel och arbetspremier.

10. *Omkostnader för permitterade m. fl.* Straffverkställighetsreformen har medfört högre kostnader i samband med fånges permission och frigivning än som förutsetts (jfr prop. 225/1946 s. 104).

11. *Diverse utgifter.* Ökade medel erfordras till förhöjda arvoden åt lärare vid utbildningskurser för bevakningspersonal samt till en planerad extra dylik kurs (jfr s. 9). Medel erfordras även till täckande av driftskostnaderna för en bil, som med Kungl. Maj:ts medgivande år 1949 inköpts för kolonien Älgberget. Slutligen äro anvisade medel otillräckliga för att täcka de ökade kostnader för förbrukningsartiklar till anstaltsköken samt för handräckningsgöromål å expeditioner m. m., som föranledas av koloniorganisationens utbyggnad.

12. *Fångtransport.* Den av straffverkställighetsreformen föranledda övergången från regelbundna fångtransporter i fångvagnar till särskilda transporter i personvagnar har medfört högre kostnader än beräknat.

13. *Tjänstedrätt.* Ökningen föranledes av höjda materialkostnader och ökat behov av skyddspersedlar på grund av arbetsdriftens utvidgning.

Yttrande.

Statskontoret. Fångvårdsstyrelsens beräkningar av medelsbehovet ge icke anledning till annan erinran än att posterna till inköp och underhåll av inventarier samt till diverse utgifter torde kunna begränsas till 120 000 kronor resp. 85 000 kronor.

Sedermere har *fångvårdsstyrelsen* (skr. 3/3, 6/3 1950) gjort anmälan beträffande de beräknade utgifterna under *i n n e v a r a n d e* budgetår. Behov föreligger att överskrida flertalet omkostnadsposter, delvis i betydande omfattning. Utgifterna beräknas sålunda uppgå till följande belopp (inom parentes angivas de belopp, varmed posterna skulle överskridas): sjukvård m. m. för personal 35 000 (+ 15 000) kronor, reseersättningar 145 000 (+ 10 000) kronor, bränsle, lyse m. m. 850 000 (+ 50 000) kronor, övriga expenser 110 000 (+ 10 000) kronor, inventarier 154 000 (+ 24 000) kronor, renhållning 105 000 (+ 35 000) kronor, utspisning 1 325 000 (+ 215 000) kronor, beklädnad och sängkläder 550 000 (+ 200 000) kronor, hälso- och sjukvård 250 000 (+ 25 000) kronor, undervisning 50 000 (—) kronor, omkostnader för permitterade m. fl. 205 000 (+ 55 000) kronor, diverse utgifter 83 000 (+ 13 000) kronor, fångtransport 375 000 (+ 100 000) kronor, tjänstedrätt 45 000 (+ 25 000) kronor, understöd åt intagnas famil-

jer 50 000 (—) kronor. Fångvårdsstyrelsen beräknar sålunda, att anslaget skall överskridas med sammanlagt 777 000 kronor.

Såsom skäl för att de beräknade beloppen visat sig otillräckliga anges i allmänhet samma omständigheter som tidigare åberopats för höjning av anslagsposterna för nästa budgetår. I fråga om posten till reseersättningar hänvisas till ökade kostnader för tjänstgörings- och omplaceringstraktamenten på grund av förändringar i anstaltsorganisationen m. m. samt beträffande expensposten till stegrade telefonkostnader och pappersskatt. Vad angår inventarieposten åberopar styrelsen vissa oförutsedda engångskostnader avseende dels inköp efter underhandsmedgivande från justitiedepartementet av diktafoner till sinnessjukavdelningar och viss utrustning till anstalten i Växjö, dels ock anskaffande av vissa inventarier till anstalten i Karlskrona.

Fångvårdsstyrelsens skrivelse utmynnar i en hemställan att få överskrida posterna till reseersättningar, övriga expenser, inventarier och diverse utgifter — vilka poster maximerats av Kungl. Maj:t — i enlighet med de sålunda framlagda beräkningarna.

Departementschefen.

De erfarenheter som vunnits angående utgifterna för olika omkostnadsändamål under tiden efter verkställighetslagens ikraftträdande ge vid handen att förevarande anslag, trots avsevärda höjningar under de senaste åren, alltjämt är otillräckligt. Enligt fångvårdsstyrelsens beräkning rörande utgifterna för innevarande budgetår skulle dessa komma att överstiga det anvisade beloppet med icke mindre än 777 000 kronor. Med hänsyn till vad styrelsen anfört beträffande orsakerna till det sålunda ökade anslagsbehovet torde styrelsen böra erhålla bemyndigande att i den utsträckning som befunnits erforderlig överskrida maximerade poster i omkostnadsstaten.

Vad angår anslagsberäkningen för nästa budgetår synes med hänsyn till vad som anförts beträffande den nuvarande medelsåtgången och i betraktande av fångantalets ökning en icke obetydlig uppräknig av vissa anslagsposter vara motiverad. Sålunda bör i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag ytterligare beräknas: till sjukvård m. m. för personal 5 000 kronor, till bränsle m. m. 50 000 kronor, till hälso- och sjukvård 50 000 kronor, till omkostnader för permitterade m. fl. 25 000 kronor och till tjänstedräkt 10 000 kronor. Enär portionspriset per intagen och dag ökat från kronor 1: 46, då anslaget senast beräknades (II ht 1949 s. 66), till kronor 1: 68 enligt senast tillgängliga uppgifter, bör till utspisning beräknas åtminstone 1 400 000 (+ 290 000) kronor, motsvarande utspisningskostnaden för 2 300 fångar (= medeltalet hittills under innevarande budgetår). Med hänsyn till vad jag i det föregående (s. 16) föreslagit angående ordnandet av fångvårdens personalutbildning bör höjningen av posten till diverse utgifter begränsas till 10 000 kronor.

Såsom fångvårdsstyrelsen framhållit kan anstaltens behov av inventarier samt beklädnads- och sängutrustning icke på tillfredsställande sätt till-

godoses med nuvarande anslag. En ökning av de för dessa ändamål avsedda medlen är sålunda påkallad. Med hänsyn till de växande anspråk som härvid göra sig gällande synes mig emellertid icke lämpligt att, såsom hittills skett, från dessa anslagsposter bestrida såväl kostnader för ordinarie underhåll och komplettering som kostnader av engångsnatur. Enligt min mening böra därför från ifrågavarande poster bestridas endast kostnader av förstnämnda slag, medan de medel som kunna erfordras för att upprusta anstalternas inventarie- och persedelförråd till normal omfattning böra anvisas under särskilt anslag. Medelsbehovet för denna engångsanskaffning kan dock bedömas först efter det en allmän inventering ägt rum. Sedan en sådan skett, ämnar jag återkomma till frågan. För att icke fördröja omedelart nödvändig nyanskaffning bör dock redan nu för ändamålet beräknas åtminstone 100 000 kronor, ungefärligen motsvarande summan av de belopp, varmed de båda anslagsposterna enligt styrelsens förslag skulle höjas. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att, efter en preliminärt utförd inventering, meddela närmare bestämmelser angående dispositionen av dessa medel. Vid bifall till vad jag sålunda förordat böra posterna till inventarier samt till beklädnad och sängkläder bestämmas till 110 000 (— 20 000) kronor resp. oförändrat 350 000 kronor.

Posten till övriga expenser bör i enlighet med vad styrelsen föreslagit upptagas med oförändrat belopp.

Beträffande styrelsens framställning i övrigt finner jag tillräckliga skäl ej föreligga att ändra anslagsberäkningen. Med hänsyn till den av mig tänkta omläggningen av fångvårdens utbildningskurser synes sålunda någon uppräknig av posten till reseersättningar ej nu böra ske. Vad åter angår posterna till renhållning och fångtransport bör man avvakta resultatet av planerade rationaliseringsåtgärder beträffande handräkningsarbetet (anskaffning av dammsugare m. m.) resp. av den utredning som f. n. pågår inom departementet angående möjligheterna att begränsa fångtransporterna.

I enlighet med det anförda höjes anslaget alltså med (5 000 + 50 000 + 50 000 + 25 000 + 10 000 + 290 000 + 10 000 — 20 000) 420 000 kronor till 3 975 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 3 975 000 kronor.

[3] 4 a. *Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av beklädnads- och sängutrustning m. m.*

Under återopande av vad under punkten [2] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av beklädnads- och sängutrustning m. m.* för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

[4] 5. Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.

I årets statsverksproposition (II ht s. 44) har, i avbidan på förevarande proposition, till maskin- och verktygsutrustning m. m. för fångvårdsanstalterna beräknats ett anslag av 104 000 kronor, motsvarande det för sådant ändamål i gällande riksstat uppförda anslaget.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 19/8 1949) har hemställt, att för ändamålet måtte beviljas sammanlagt 339 000 kronor, att fördelas på fem olika anstalter.

Kristianstad	90 000
Mariestad	183 000
Skenäs	21 000
Håga	15 000
Skogsgård (koloni)	30 000

Summa kronor 339 000

Av de för anstalterna i Kristianstad och Mariestad samt å Skenäs beräknade beloppen avse resp. 1 800, 8 000 och 6 000 kronor annan utrustning än maskiner och verktyg såsom möbler och andra inventarier för verkstädernas behov.

För anordnande av mekanisk verkstad i Kristianstad har Kungl. Maj:t genom beslut den 20 maj 1949 anvisat medel av det å riksstaten för innevarande budgetår upptagna investeringsanslaget till modernisering av vissa äldre fångvårdsanstalter. I övrigt äger föreliggande förslag samband med framställningar från styrelsen om anslag å kapitalbudgeten för nästa budgetår till mekanisk verkstad med yrkesskola vid anstalten i Mariestad, demonstrations- och verkstadsbyggnad vid anstalten å Skenäs, särskild arbetsterapibyggnad vid anstalten å Håga och verkstadsbyggnad vid kolonien Skogsgård.

Statens organisationsnämnd har funnit de föreslagna maskin- och verktygsuppsättningarna väl avvägda för resp. verkstäder.

Departementschefen.

Med anledning av fångvårdsstyrelsens framställningar om anslag å kapitalbudgeten för nästa budgetår till nya verkstadsbyggnader har riksdagen numera, på förslag av Kungl. Maj:t, beviljat medel till uppförande av en verkstadsbyggnad vid kolonien Skogsgård. Med hänsyn till pågående utredning angående anstaltsväsendets framtida organisation m. m. är jag icke beredd att för innevarande års riksdag framlägga förslag om inrättande av ytterligare verkstäder. I enlighet härmed begränsas för närvarande behovet av maskin- och verktygsutrustning m. m. till de nya verkstäderna vid anstalten i Kristianstad och kolonien Skogsgård. Det är synnerligen angeläget, att dessa verkstäder kunna tagas i bruk snarast möjligt efter byggnadernas färdigställande. Mot de för deras utrustning beräknade beloppen, 90 000 kronor resp. 30 000 kronor, har jag ej något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.* för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

[5] 5 a. *Fångvårdsanstalterna: Inventarier m. m. för fångkolonier.*

Straffverkställighetsreformen förutsätter en betydande utbyggnad av fångvårdens kolonisystem. För genomförande härav ha för senare budgetår anvisats anslag såväl för förvärv av kolonier som för utrustning av dessa med inventarier m. m.

I sistnämnda hänseende har å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisats ett reservationsanslag av 280 000 kronor till inköp av jordbruksinventarier m. m. för fångkolonier (prop. 334/1945 s. 6 f., 71 f.). Anslaget, som beräknats för utrustning av sju kolonier för vanligt fångförvar, har disponerats för inköp av inventarier m. m. till följande sju kolonier, nämligen Smälteryd, Skogsgård, Tygelsjö, Bogesund, Svartjärn, Halmsjön och Älgberget. Vid utgången av budgetåret 1948/49, då anslaget jämlikt gällande dispositionsföreskrifter upphörde att stå till fångvårdsstyrelsens förfogande, hade för utrustning av nämnda kolonier utbetalats 174 254 kronor. Till budgetutjämningsfonden överfördes alltså en besparing av 105 746 kronor.

Å förut nämnda tilläggsstat har vidare anvisats ett reservationsanslag av 80 000 kronor till inköp av jordbruksinventarier m. m. för kolonier till säkerhetsanstalter (prop. 334/1945 s. 7 f., 77 f.). För samma ändamål har för budgetåret 1946/47 anvisats ytterligare ett reservationsanslag av 80 000 kronor (II ht 1946 s. 107), vilket sammanförts med nyssnämnda anslag. Anslagen, som beräknats för utrustning av sammanlagt fyra kolonier till säkerhetsanstalter, ha hittills disponerats för utrustning av kolonierna Orretorp och Ollestad. Vid utgången av budgetåret 1948/49 återstod odisponerat 55 710 kronor. Anslaget står jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande till fångvårdsstyrelsens förfogande till innevarande budgetårs utgång.

För budgetåret 1947/48 har slutligen anvisats ett reservationsanslag av 60 000 kronor till inköp av inventarier m. m. för fångkolonier (II ht 1947 s. 88; jfr kapitalbudgeten 1947 bil. 23 s. 1 f.). Av detta anslag, som avsetts för utrustning av två kolonier av icke närmare bestämd typ, har Kungl. Maj:t hittills ställt 28 000 kronor till förfogande, nämligen 8 000 kronor för kolonien Älgberget (för komplettering av tidigare utrustning) och 20 000 kronor för kolonien Mäshult.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 18/1 1950) hemställer nu om ytterligare anslag för utrustning av kolonier. Utredning pågår om att öppna tre nya kolonier, nämligen en för ungdomsfångelse ådömda, en för förvarade och internerade samt en för vanligt fångförvar. Kostnaden för utrustning av dessa kolonier beräknar styrelsen till 130 000—140 000 kronor. Av hittills anvisade

utrustningsanslag återstå, såsom av det föregående framgår, sammanlagt 87 700 kronor, varav dock 55 700 kronor — utgörande återstoden av det för budgetåret 1946/47 anvisade anslaget för utrustning av kolonier till säkerhetsanstalter — icke utan riksdagens medgivande kunna disponeras efter innevarande budgetårs utgång. Ett ytterligare medelsbehov skulle vidare föreligga å omkring 50 000 kronor. Styrelsen hemställer, *dels* att det för budgetåret 1946/47 anvisade reservationsanslaget till inköp av jordbruksinventarier m. m. för kolonier till säkerhetsanstalter må disponeras jämväl under budgetåret 1950/51 samt därvid tagas i anspråk för — förutom sitt ursprungliga ändamål — utrustning av kolonier för vanligt fångförvar, *dels ock* att för budgetåret 1950/51 anvisas ett nytt reservationsanslag av 50 000 kronor till inköp av inventarier m. m. för fångkolonier.

Departementschefen.

Den tilltänkta utbyggnaden av fångvårdens kolonisystem står i överensstämmelse med vad statsmakterna redan beslutat. För förvärv av de tre nya kolonier, som äro avsedda att anskaffas under innevarande och nästa budgetår, erfordras, såvitt nu kan bedömas, ej någon ytterligare medelsanvisning. Sedan en betydande del av det för budgetåret 1945/46 anvisade anslaget för koloniers utrustning med inventarier m. m. tillförts budgetutjämningsfonden, erfordras emellertid ytterligare medel för sådant ändamål. I enlighet med tidigare tillämpade beräkningsgrunder skulle härför erfordras ($3 \times 40\,000$) 120 000 kronor. Detta behov kan till ett belopp av (60 000 — 28 000) 32 000 kronor täckas av det för budgetåret 1947/48 anvisade utrustningsanslaget. För det härutöver erforderliga beloppet (120 000 — 32 000) 88 000 kronor torde böra anvisas ett nytt anslag å riksstaten för budgetåret 1950/51. Därvid förutsättes, att hittills odisponerade medel å de äldre utrustningsanslagen för kolonier till säkerhetsanstalter tillföras budgetutjämningsfonden.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Inventarier m. m. för fångkolonier* för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 88 000 kronor.

[6] 5 b. **Fångvårdsanstalterna: Montering och transport av baracker.**

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 311/1946 (s. 3 f.) anvisade riksdagen å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 ett reservationsanslag av 75 000 kronor till montering och transport av baracker för fångkolonier.

Fångvårdstyrelsen (skr. 28/3 1949) hemställer, att för liknande ändamål anvisas ett nytt reservationsanslag av 220 000 kronor.

Antalet av fångvården för närvarande disponerade baracker uppgår till 33, samtliga tillhörande arbetsmarknadsstyrelsens förvaltning. 11 av barackerna ha uppsatts med anlåtande av det för ändamålet anvisade reserva-

lionsanslaget å 75 000 kronor. Anslaget har härigenom i det närmaste förbrukats.

Fångvårdsstyrelsens erfarenheter av baracker såsom förläggings- och verkstadslokaler ha varit goda. Till följd av det rådande höga fångantalet äro flertalet slutna anstalter för närvarande belagda intill bristningsgränsen och de tillgängliga arbetslokaler äro i många fall alldeles otillräckliga. Därest beläggningssiffrorna icke skulle visa tendens att sjunka, måste åtgärder vidtagas för att anskaffa främst arbetslokaler. Med hänsyn till att nybyggnader i nuvarande statsfinansiella läge icke kunna påräknas i någon större utsträckning, synes det fångvårdsstyrelsen vara en lämplig utväg att uppmontera baracker, att användas i första hand såsom verkstadslokaler men även såsom bostäder för intagna eller personal. När nedgången i fångantalet kan bedömas bliva av varaktig natur, kunna barackerna tagas i anspråk för koloniväsendets behov. Det aktuella behovet kan uppskattas till 5—6 baracker för de slutna anstalterna och ungefärligen lika många för öppna anstalter. Dessutom föreligger vid åtskilliga anstalter trängande behov av personalbostäder.

Möjligheter finnas att överlaga ytterligare baracker från arbetsmarknadsstyrelsen. Vid f. d. By utlänningsläger i Kopparbergs län finnas sålunda 13 baracker som utan kostnad kunna övertagas av fångvården. Vidare kan fångvårdsstyrelsen få övertaga 10 av arbetsmarknadsstyrelsen disponerade, å Villingsbergs revir i Örebro län uppställda baracker. För dessa baracker begär arbetsmarknadsstyrelsen ersättning, som kan uppskattas till 3 000 kronor per barack eller sammanlagt 30 000 kronor.

Medel erfordras vidare för barackernas montering och transport m. m. I fråga om barackerna vid f. d. By utlänningsläger tillkomma utgifter för reparation och ombyggnad samt för vissa installationsarbeten, varjämte fångvården torde få svara för planeringen av området efter barackernas nedmontering. Ifrågavarande kostnader beräknas till omkring 7 000 kronor per barack eller tillhoppa 91 000 kronor. Beträffande övriga 10 baracker beräknas kostnaderna inskränka sig till utgifter för montering och transport m. m., uppskattade till 5 000 kronor per barack eller tillhoppa 50 000 kronor.

Fångvårdsstyrelsen framför även önskemål att de av fångvården redan disponerade 33 barackerna skola övergå i fångvårdens ägo. För 12 av dessa begär arbetsmarknadsstyrelsen ersättning med 3 150 kronor per barack eller tillhoppa 37 800 kronor.

Anslagsbehovet för anskaffning och montering m. m. av baracker beräknas sålunda med tillägg för oförutsedda utgifter 11 200 kronor, till (30 000 + 91 000 + 50 000 + 37 800 + 11 200) 220 000 kronor.

Yttranden.

Arbetsmarknadsstyrelsen. Styrelsen har ej något att erinra mot att de av fångvårdsstyrelsen redan disponerade barackerna ävensom därutöver 10 baracker få övertagas av fångvårdsstyrelsen. Beträffande f. d. By utlänningsläger har arbetsmarknadsstyrelsen ej något att invända mot att fång-

vårdsstyrelsen övertager därestädes befintliga baracker till antal, som numera kan utökas till 17. Med hänsyn till anläggningens mera permanenta karaktär och de betydande kostnader staten nedlagt därpå synes emellertid möjligheten att i fortsättningen utnyttja anläggningen i befintligt skick bära ytterligare utredas. Mot den föreslagna ersättningen för barackernas övertagande har arbetsmarknadsstyrelsen ej något att erinra.

Statskontoret. Ämbetsverket har icke något att erinra mot att ifrågavarande baracker överlätas till fångvården. I anslutning till vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört, synes dock bära närmare utredas, om icke byggnaderna å f. d. By utlänningsläger kunna utnyttjas på ett ur statsverkets synpunkter mera rationellt sätt. Ämbetsverket anser sig vidare icke kunna förorda, att arbetsmarknadsstyrelsen erhåller ersättning för värdet av de överlättna barackerna, till vilkas anskaffande medel anvisats å driftbudgeten.

Departementschefen.

I rådande läge synas vägande erinringar ej kunna göras mot att baracker användas för att provisoriskt tillgodose behovet av verkstadslokaler och bostäder inom fångvården. Tills vidare bära dock medel beräknas endast för att till fångvården överföra 10 nya baracker. Därjämte bära de av styrelsen redan disponerade 33 baracker övergå i dess ägo. Då överlåtelsen av samtliga baracker, såsom statskontoret anfört, bör ske utan vederlag, erfordras anslag allenast för montering och transport av de 10 nya barackerna. Det av styrelsen för detta ändamål begärda beloppet av 50 000 kronor, vartill bör läggas ett belopp av 5 000 kronor för oförutsedda utgifter, synes skäligt. Härjämte bör, för att vid behov möjliggöra anskaffning av ytterligare några baracker från arbetsmarknadsstyrelsen, beräknas en anslagsreserv å förslagsvis 20 000 kronor. Medelsbehovet beräknas således till (55 000 + 20 000) 75 000 kronor. Frågan huruvida fångvårdens förvärv bör avse baracker från f. d. By utlänningsläger torde få bliva beroende av om lägret kan få annan användning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Montering och transport av baracker* för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

Kapitalbudgeten.

Statens allmänna fastighetsfond.

[7] 3. **Byggnadsarbeten m. m. vid fångvårdsanstalterna på Skenäs och Håga.**

Såsom anmäls i årets statsverksproposition (bil. 23 s. 3) har fångvårdsstyrelsen i skrivelser den 22 och den 29 augusti 1949 hemställt om anslag till byggnadsarbeten vid ungdomsanstalten på Skenäs med 393 500 kronor och till utbyggnad m. m. av fångvårdsanstalten på Håga med 525 000 kronor. I det följande föreslås, att anslag äskas för vissa av de sålunda föreslagna byggnadsarbetena.

Ungdomsanstalten på Skenäs uppfördes i samband med att lagen om ungdomsfängelse trädde i kraft den 1 januari 1938. Från att ursprungligen ha bestått av allenast en logementsbyggnad jämte ett mindre antal personalbostäder samt jordbruksbyggnader har anstalten nu vuxit ut att omfatta tre logementsbyggnader med plats för ett 90-tal intagna, två verkstadsbyggnader, ett större antal personalbostäder samt jordbruksbyggnader. Vid anstalten finnas ett 40-tal befattningshavare.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 22/8 1949) hemställer om medel bl. a. till en gymnastik- och skolbyggnad med 212 000 kronor, till en direktörsbostad med 63 000 kronor, till inredning av isoleringsrum med 8 000 kronor, till modernisering av anstaltens kök och tvättstuga med 31 000 kronor resp. 12 000 kronor samt till installation av nya värmepannor med 14 500 kronor.

Å allmän beredskapsstat för de senaste budgetåren har funnits upptaget ett anslag å 182 000 kronor till gymnastik- och skolbyggnad vid anstalten. Behovet av en sådan byggnad har under senare år gjort sig alltmer gällande, då med nuvarande anordningar de intagnas fysiska fostran särskilt under vinterhalvåret måste eftersättas. En gymnastik- och skolbyggnad skulle också fylla behovet av en samlingslokal för anstalten, något som med hänsyn till dess relativt isolerade läge är mycket önskvärt. Hittills ha sammankomster med personalen och de intagna i stor utsträckning måst hållas i ett trångt dagrum i någon av logementsbyggnaderna eller i snickeriverkstaden, vilket senare bl. a. innebär brandrisk. Kostnaderna för den nya gymnastik- och skolbyggnaden beräknas på följande sätt.

	Kronor
Byggnadsarbeten	123 000
Värme-, ventilations- och sanitetsanläggning	26 000
Elektrisk installation	11 000
Målningsarbeten	13 500
Yttre vatten- och avloppsledningar	1 500
Oförutsett, ritningar, kontroll m. m.	17 000
	Summa kronor 192 000

Härtill komma kostnaderna för gymnastikinredning m. m., uppskattade till 20 000 kronor, varför sammanlagda kostnaden skulle utgöra 212 000 kronor.

I samband med att Skenäsanstalten uppfördes anvisades bostad åt styresmannen i ett av de bostadshus som uppfördes vid anstaltens tillkomst. I detta hus, som inrymmer två lägenheter, har åt direktören upplåtits en lägenhet om fyra delvis mycket små rum samt kök. För den nuvarande styresmannens hushåll, omfattande sju personer, är lägenheten för knapp. Härtill kommer, att styresmannen vid Skenäsanstalten fått en mycket omfattande representationsplikt, beroende på att intresserade personer, både in- och utlänningar, önska besöka denna anstalt, som hör till de modernaste av fångvårdens öppna anstalter. Det rör sig om 300—400

personer årligen. Om en direktörsbostad uppföres vid Skenäsanstalten, skulle det innebära en lättnad i bostadshänseende för andra gifta befattningshavare vid anstalten. Trots att två nya familjebostadslägenheter nyligen tillkommit genom att ett bostadshus tillbyggs, råder det brist på familjebostäder. Kostnaderna för en direktörsbostad om 6 rum och kök beräknas till 63 000 kronor enligt följande fördelning.

	Kronor
Byggnadsarbeten	40 000
Värme-, ventilations- och sanitetsanläggningar	10 500
Elektrisk installation	3 500
Målningsarbeten	3 500
Oförutsett, ritningar, kontroll m. m.	5 500
Summa kronor	63 000

Vid anstalten saknas för närvarande i s o l e r i n g s r u m där rymlingar m. fl. kunna isoleras. Rum med säkrade fönster och dörrar finnas över huvud icke vid anstalten. Erfarenheten har visat att detta är en allvarlig brist och att isoleringsrum måste inrättas. Kostnaderna för inredande av fem isoleringsrum beräknas till 8 000 kronor.

Anstaltens k ö k s l o k a l e r äro rymliga, men maskinutrustningen m. m. har länge ansetts otillfredsställande, vilket medför bl. a. att alltför många av de intagna måste avdelas som handräckning i köket, varigenom de gå miste om verkstads- eller annan utbildning. Vid sakkunnig besiktning har följande utrustning ansetts böra anskaffas, nämligen elektriska stekbord och stekskåp, elektriska ånggrytor, potatisskalningsmaskin och universalmaskin. Kylrum saknas och föreslås skola inrättas i anslutning till köket. Kostnaderna beräknas på följande sätt.

	Kronor
Byggnadsarbeten	8 000
Köksmaskiner	11 400
Kylrumsutrustning	5 000
Värme- och sanitetsinstallationer för kylrummet	1 500
Elektriska installationer	2 000
Målningsarbeten	600
Oförutsett, ritningar och kontroll	2 500
Summa kronor	31 000

Då Skenäsanstalten uppfördes, inrättades en t v ä t t s t u g a för handtvätt, vilken numera endast användes för befattningshavarnas hushållstvätt. På grund av de otillfredsställande maskinella anordningarna och bristen på torkrum måste varje hushåll i regel bruka tvättstugan flera dagar i följd. Den härav vållade tidsutdräkten vållar mycken irritation och medför bl. a., att tvättstugan plägar vara reserverad månader i förväg. För att undanröja

dessa olägenheter är det nödvändigt, att tvättmaskiner anskaffas och torkrum anordnas. Kostnaderna härför beräknas till 12 000 kronor.

Anstalten har på senaste tid tillförts en ny vattentäkt. Det tidigare vattnet verkade frätande på pannor och värmeledningar, varför en onormalt stor förslitning av dessa ägt rum och en hel del pannor måste nu utbytas. De till normalt underhåll avsedda medlen föreslå ej till kostnaderna härför, vilka beräknats till 14 500 kronor.

Håga är fångvårdens enda moderna sinnessjukanstalt. Den trädde i verksamhet år 1940 och har omkring 70 platser.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 29/8 1949) hemställer om medel bl. a. till utvidgning av anstaltens fritidsområde med 15 500 kronor samt till anskaffande av linoleummattor med 22 500 kronor.

Det nuvarande anstaltsområdet, uppgående till omkring 80×85 meter, har visat sig otillräckligt för att bereda de intagna tillfälle till gymnastik och idrott under utomhusvistelse. Styrelsens arkitekt har uppgjort ett förslag till utökning av anstaltsområdet, där en idrottsplan av enklaste slag kunde anläggas. Kostnaderna beräknas till 6 500 kronor till planerings- och schaktningsarbeten jämte dränering, 7 400 kronor till uppsättande av stängsel kring platsen och 1 600 kronor till oförutsett, kontroll, m. m., eller tillhoppa 15 500 kronor.

Vid anstaltens uppförande visade sig byggnadsanslaget icke förslå till anskaffande av linoleummattor därstädes. Behov av sådana mattor föreligger dels emedan ett sjukhus av hygieniska skäl i längden icke kan undvara dylika och dels emedan anstaltens cementgolv med tiden bli så förslitna, att linoleummattor framdeles icke kunna inläggas utan att golven omläggas och onödigt stora kostnader sålunda vållas. Kostnaden beräknas till 22 500 kronor.

Byggnadsstyrelsen har, bortsett från vissa detaljmärkningar, icke framställt annan erinran mot fångvårdsstyrelsens förslag än att kostnaden för direktörsbostaden vid Skenäs torde vara väl knappt beräknad.

Departementschefen.

I årets statsverksproposition har äskats investeringsanslag för modernisering av vissa äldre fångvårdsanstalter samt för uppförande av en ny verkstadsbyggnad. Fångvårdsstyrelsens övriga anslagsäskanden för investeringsändamål, vilka anmälts i statsverkspropositionen (bil. 23 s. 1 o. 3), äro till stor del av den natur att de böra prövas i större sammanhang. Detta kommer att ske i samband med pågående utredningar rörande fångvårdens organisation m. m. Inom den snäva ram, som i rådande läge tillmätts byggnadsinvesteringar för fångvårdsändamål, synas de i det föregående återgivna förslagen till byggnadsarbeten vid anstalterna på Skenäs och Håga böra beaktas i första hand. Dessa förslag avse nämligen att råda bot för olägenheter, vilkas avhjälpande framstår såsom synnerligen angeläget för att dessa anstalter, ehuru de äro fångvårdens mest moderna, skola kunna på ett

tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål. Vad särskilt angår den föreslagna gymnastik- och skolbyggnaden vid Skenäsanstalten, vartill anslag under en följd av år varit upptaget på beredskapsstat, må framhållas, att denna byggnad är oundgängligen nödvändig för att de intagnas fritidssysselsättning skall kunna ordnas på ändamålsenligt sätt, något som är av vital betydelse för behandlingen av det ungdomliga klientel varom här är fråga. På grund av anstaltens bristande resurser i detta hänseende har den under senare år icke kunnat utnyttjas till sin fulla kapacitet. Även behovet av en direktörsbostad på Skenäs måste med hänsyn till förhållandena på anstalten betecknas såsom trängande. Att kostnaderna för den nya byggnaden bliva jämförelsevis låga beror på att vid detta byggnadsarbete, liksom vid övriga föreslagna arbeten, fångarbetskraft är avsedd att komma till användning i största möjliga utsträckning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten m. m. vid fångvårdsanstalterna på Skenäs och Håga* för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 378 500 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Karl Gustaf Grönhagen.